

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.



TIDEVARVET

N:r 2: 1928

Från den glädjande nog årligen återkommande upplysningsvecka, som Kvinnoförbundet för Fred och Frihet arbetat fram, har Tidevarvet förmånen att för sina läsare återge ett huvudanförande i den inre fredens problem — av Kerstin Hesselgren om Nya former för arbetarskydd.

I nästa nummer kommer Elin Wägner att ge en sammanfattande granskning av en under denna vecka särskilt belyst annan sida av broderskapets ena och stora idé och problem — förhållandet mellan de olika raserna.

Docenten Höjers föredrag om Giftgaser och fredsarbete kommer då även att i huvudsak återgivas.

Devinez skriver om Mannen som vill glömma.

Med ett leende, ledande artikel, refererar och kommenterar uppropet om en hemmets vecka.

Med anledning av docenten Edins artikel i föregående nummer har Eva Andén skrivit om äktenskapet som en mänsklig institution.

Om Mor och barn i Sovjet-Ryssland skriver Ingeborg Björklund.

Räven och Trettondagsstjärnan, skiss av Eva Schmidt.

Emy Ek skriver om Röster ur den lyriska kören.

De expeditiönsprenumeranter, som ämna fortsätta att hålla Tidevarvet, uppmanas vördsamt att fortast möjligt verkställa prenumerationen. Till deras tjänst medföljer en postgiroblankett.

De som eventuellt övergått till postprenumeration, torde benäget låta blanketten gå vidare till någon, som kan vara hågad bli Tidevarvets prenumerant.

Coiffeur de Paris
JEAN
Professeur Diplômé

1:a kl. Damfrisering
med all modern komfort. Sista nyheter i fråga om apparater och alla till yrket hörande specialiteter, såsom hennafärgning, återställande av vitt hår till dess ursprungliga färg m. m. Individuellt arbete. Nytt system för permanent öndulering.

Resultat: stora, djupa, ej småkrusiga vågor.

Manicure—Ansiktbehandling
Biblioteksgatan 6-8, 1
Tel. 109 83

Kristall köper Ni bäst och billigast hos
Konst- & Kristallindustrien
64 Västerlånggatan 64
Förnämliga varor Låga priser

TRONTALET

Trontalet är en del av den återstod av gamla ceremonier, som alljämt lever kvar vid Riksdagens öppnande. När valda ombud för Sveriges folk på vördnadsfullt avstånd åsett det yppersta av landets militära och civila grannlåt, först i Slottskyrkan och sedan i Rikssalen, anses förberedelsen vara gjord till det förestående lagstiftningsarbetet.

Trontalet, som har till uppgift att ge en skönmålning av det gångna årets regeringshandlingar och i fördelaktig dager framställa förslagen till det kommande, medför numera sällan några överraskningar. Så icke heller denna gång.

Meddelandet att Nationernas förbund fortsatt sitt arbete för utjämnande av motsättningarna mellan folken vore glädjande, om inte avrustningskonferensen så nyligen talat ett helt annat språk. Vad kraft och verkan det hava kan, att Sverige för sin del vill arbeta för att de grundsatsen N. F. hyllar om fritt handelsutbyte även böra tillämpas, återstår att se.

Av mera betydelse — och för övrigt den egentliga ljuspunkten i ut-

rikespolitiken — är det för varje år ökade samarbetet mellan nordens folk. Här ligger möjligheten till att de nordiska folken genom enigt uppträdande skulle kunna bli till en makt i världen — en makt för fred och rättvisa, vilja vi tänka oss.

Det bebådade lagförslaget om arvsrätten få vi väl återkomma till längre fram. Likaså förslaget om införande av rättsordning mellan arbetsgivare och arbetstagare. Detta senare blir väl glansnumret för 1928 års riksdag. Och med den borgerliga samlingens hjälp går det säkert en ärofull seger till mötes — fast det kanske kommer bakslag efter valrörelsen och framdeles.

Modernärningen får sin beskärda del i ökade anslag till egnahemsverksamhetens utveckling samt nyodlingar och förbättringar av betesmarker m. m. Ju mer man går in för egnahemsrörelsen utan att ta ståndpunkt till jordfrågan i dess helhet, dess svårlostare blir en gång detta spörsmål och beträffande anslagen till nyodlingar och betesmarker kan det ifrågasättas, huruvida ej dessa anslag lämpligen kunde ut-

anordnas på annat sätt. Icke som arbetslöshetsanslag men för att minska arbetslösheten genom anordnande av normalt betalade produktiva och ekonomiskt givande arbeten.

Den ekonomiska försvarsberedskapens organisation är ett vittnesbörd bland de många om tidslägets fruktansvärda allvar. Man talar om freden och förbereder kriget.

Kungl. Maj:t överväger ännu om framläggande av kommunalskattefrågan samt ändrad inkomst- och förmögenhetsskatt. Vidare om ändringar i taxeringsväsendet. Ändringar i tillverkning och försäljning av maltdrycker är regeringens nykterhetspant. Och den del av befolkningen, som inte känner någon glädje häröver, får fröjda sig i hoppet om lägre skatter och möjligen lägre frakter.

Liksom föregående är föreslås begränsning av statsskulden bl. a. genom förslag till avsättningar för amorteringar. Är detta en försiktighetsåtgärd för svårare tider?

Detta är det väsentligaste av trontalet. Det väsentliga i riksdagsarbetet blir valrörelsens slagskugga.

NYA FORMER FÖR ARBETARSKYDD

av KERSTIN HESSELGREN

Både ordet och begreppet arbetarskydd är barn av industrialismen. Visserligen ha yrkesutövare i alla tider utsatts för risker och kunnat fara illa av sitt arbete. Redan Hippokrates talar ju om vissa yrkes-sjukdomar. Men med det industriella arbetet kom saken icke dess mindre in i ett annat och allvarigare läge.

Det typiska för den form av arbete, som vi kalla det industriella, är att arbetet delas upp i detaljer, att en mängd människor hopas på samma plats, att människor bli beroende av maskinerna och att den ena arbetaren blir i hög grad beroende av den andra.

Allt detta samverkar att lyfta ansvaret från den enskilde arbetaren och minska hans förmåga att skydda sig själv.

Samhället har därför måst ingripa och dess känsla av ansvar har tagit sig uttryck i arbetarskyddslagstiftningen. Skyddet bestod till att börja med egenligen blott i förbud att arbeta i det ena eller andra yrket. Det gällde först endast barn, men samma metod användes, när lagstiftningen utsträcktes till kvinnorna utan tanke på de ekonomiska följderna för individen. Sådan förbuds lagstiftning förekommer alljämt i stor utsträckning. Så är t. ex. i Holland 14 yrken helt eller delvis

förbjudna för kvinnor, i England 8, i Frankrike 45, i Argentina 52. Hos oss är det endast 2 yrken, (arbete i gruva eller stenbrott) inom vilka vuxna kvinnor äro förbjudna att arbeta. Jag räknar därvid ej Behörighetslagens bestämmelser, då dessa snarare avse att skydda yrkena för kvinnorna än kvinnorna för yrkena.

Först när skyddslagstiftningen utsträcktes till att omfatta även männen förstod man, att detta sätt att skydda hade även en ekonomisk sida och att förbud att arbeta ej vore rätta vägen. Så tvingades man in på de förebyggande åtgärderna.

Dessa togo i första hand form av skyddsanordningar mot olycksfara och voro till att börja med ofta så klumpiga och opraktiska, att de möttes med misstroende från både arbetare och arbetsgivare.

Men så småningom har man fått tekniken klar och vet vilken väg man har att gå, även om självfallet ännu mycket återstår att förbättra. Nya former av maskinella anordningar medföra emellertid ständigt nya faror och olycksfallsfrekvensen är alljämt mycket hög. De förbättrade förhållandena framgå bäst, om man tar exempel från något speciellt område. Så har enligt byråchefen Fürsts uppgift olycksfallen inom svenska metallpressar och stansverk

varit under 1919 = 40; 1920 = 31; 1921 = 11 och 1922 = 11 och ersättningen på grund av invaliditet sjunker från kr. 124,190 under 1919 till kr. 33,055 under 1922. En bidragande orsak till förbättrade anordningar till skydd mot olycksfara utgör givetvis olycksfallsförsäkringsbolagens ekonomiska press.

Av något nyare datum än de maskinella skyddsanordningarna är förståelsen för hygienens betydelse som skydd mot industriarbetets faror. På detta område voro de särskilt hälsofarliga fabrikerna föregångare. Här föreskrevs nämligen tvättanordningar, matrum, klädgar-derober o. d. Men endast för de avdelningar där de giftiga ämnena bearbetades. Det är inte så många år sedan man hos oss hade tillfälle att se, vilken skillnad, som i detta avseende rådde mellan exempelvis fosforavdelningarna och de ofarliga avdelningarna i tändsticksfabrikerna. Som om man inte skulle behöva tvätta händerna även på de avdelningar där inte fosfor ingick i tillverkningen!

Emellertid har utvecklingen på detta område gått ofantligt framåt. Man bygger numera lokaler direkt avsedda för arbetet istället för att som ofta förr använda mer eller

(Forts. å sista sidan.)

Mannen som vill glömma

Det hålles i detta land minst ett föredrag om dagen för att intressera svenska folket för sitt försvar, vilket är liktydigt med dess öde och framtid. Det är egentligen högst fantastiskt, att det ska behövas. Vem behöver tvingas med propaganda till intresse för sitt eget liv? Varje medborgare söker oombedd ordna för sin försörjning, sitt samliv med människor, sin hälsa, sin ålderdom. Skulle han inte därvid ta i beräkning att hans planer äro beroende av landets öde och slukas upp därav? Jo helst, men han gör det inte. Genom någon slags avstängningsprocess i hjärnan ordnar han sig så att han kan leka leken att han och hans familj utgör en oberoende enhet den han kan ordna för.

Men hur går det om han hör ett av de där föredragen? om det oroliga läget i världen och otillräckligheten av vårt försvar? Han kanske beslutar: jag ska nog rösta kull 1925 års försvarsbeslut i höst. Men om föredragshållaren antyder att folkrepresentationen aldrig kan tänkas rycka upp sig att ordna med ett effektivt försvar och han därför anropar den enskilda offerviljan? Går medborgaren då hem och sammankallar Smedslättens befolkning för att ordna ett lokalt luftförsvar? Eller går han hem och börjar gräva en grop åt sig och sin familj för att få en trygg hemvist vid kommande luftanfall? Nej, ty han kan inte. Uppgiften är orimlig och förlamar därför. Den dagen kanske han ser utan skygglappar på den lilla grupp av människor för vilka han vet sig ha ansvar, och känner sin vanmakt. Eller också förbannar han landets ansvariga ledning. Men dagen därpå fortsätter han sitt liv som om han kunde avskilja sin del. Hans liv är ett enda som om...

Försvarspropagandan hejdar sig inför de yttersta konsekvenserna, det är väl det som är dess svaghet och som gör att den inte väcker någon folkvakenhet. Den kan inte tala rent ut. Ty drar man ut de yttersta konsekvenserna finner man dem vara, att en verkligt effektiv förberedelse till det yttersta för det kemiska och det bakteriologiska kriget icke blir ett effektivt försvar utan för oss rakt i helvetet samt med de folk, vänner eller fiender, som gå på samma väg. Dit ha majoriteten vid generalstaben Bratt och läkaren, docenten Höjer kommit och det har gjort dem till vad som misstänkt liknar pacifister. För att inte genom försvarspropaganda göra hela Sverige pacifistiskt, och kanske för att bevara sin egen övertygelse, måste man lägga saken tillrätta som man gör då man undervisar barn och säga blott så mycket som kan väcka missnöje med vår försvarspolitik och villighet att för framtiden lägga den efter den militära sakkunskapens linje. Och denna halvhet har inte den stora sanningens kraft.

Docenten Höjer yttrade i sitt föredrag om giftgaskriget under Fredsförbundets upplysningsvecka den förhoppningen att mannens instinkt att skydda sig och de sina borde viska till honom att vända om från den farliga vägen han falskeligen tror leda till säkerhet och beträda avvapningens, den verkliga säkerhetens väg.

Mycket rätt men hur vore det om kvinnorna, de som skola skyddas, ville förstärka den där instinkten genom att säga ifrån, att de tro icke på försvaret som skydd. De kunna verkligen göra det, ty de bli medkämpar på den front som kommer att ligga nästan över deras huvuden. Och i alla laboratorier och experimentalfält utprovas förstörelsesmedel för vilka de med sina barn äro de utsedda offren.

Något sådant gjorde under världskriget kvinnor ur de förmåsta familjerna i Amerikas sydstaterna då de kraftigt betackade sig för det skydd som bestod i lynching och bränning av negrer. "Dessa metoder äro intet skydd", sade de, "men äventyra all den säkerhet och trygghet vi äga."

På samma sätt kunde kvinnorna av i dag bryta sönder ett viktigt argument mot kriget, om de ville.

Devinez.

Principen är där:
sunda varor i
sunda butiker.

KONSUMTIONSFÖRENINGEN STOCKHOLM

Allt flera köpa i Konsum

TIDEVARVET

Utkommer varje helgfri lördag.
Slussplan 1-3, 2 tr., Stockholm.

UTGIVARE:

Ada Nilsson.

REDAKTIONSKOMMITTÉ:

Elin Wagner.

Elisabeth Tamm.

Honorine Hermelin.

REDAKTIONSSSEKRETERARE:

Carin Hermelin.

Mottagningstid 10-12.

Telefon Norr 4842.

EXPEDITION:

Telefon Norr 28243.

Kontorstid kl. 10-12 f. m., 1-4 e. m.

PRENUMERATIONSPRIS:

För helår kr. 6.—, halvår kr. 3;50.

kvartal kr. 2.—. Lösnummer 15 öre.

ANNONSPRIS:

I text 20 öre

per millimeter.

Textsida eller särskilt begärd plats 25 öre

Stockholm 1928

Wahlstedts Tryckeri Aktiebolag

Storgatan 22

Tidevarvets Rådfrågningsbyrå för föräldrar

Regeringsgatan 31, 3 tr. Stockholm.

Öppen dagligen kl. 12-17. Läkare träffas
måndagar kl. 12-13, torsdagar kl. 18-19.
Tel. Norr 8043. Besvarar även frågor pr brev.
Dr. Ada Nilsson. Byråns föreståndare.

Mathilda Staël von Holstein

Ledamot av Sveriges Advokatsamfund.

Malmörsgatan 3, Stockholm.

Telefon 288, 289.

Familjerätt. Hyresärenden. Testa-
menten. Bouppteckningar. Förfråg-
ningar från landsorten besvaras om-
gående.

EVA ANDÉNS Advokatbyrå

Inneh.: Eva Andén. Ledamot av Sveriges

Advokatsamfund.

Herkulesgatan 14. Tel. 7575-7576.

f. d. La Vattugatan.

STOCKHOLM.

SPECIALITET: Familje- och arvsaker,
Boutredningar och testamenten,
förvaltningsuppdrag.

Även skriftliga förfrågningar.

Doktor Inez Laurell

Sibyllegatan 9, Sthlm. Tel. 74171.

Homeopatisk behandling.

Tid för mottagning beställes per telefon,
helst 9,30-10 fm.

Tandläkare

ELSA ARRHENIUS

Kungstensgatan 9, invid Birger Jarlsgatan.

Tel. Norr 20500. T. Bostaden: Norr 19315.

Kvartslampa

gives billigt. Elsa Boberg, Sibyllegat.
29, IV. Öst. 62 34. Tid 11-7.

Hildur Molinders

INSTITUT FÖR HYGIENISK

BEHANDLING.

Östermalmstorg 5, I, STOCKHOLM.

Tel. Ö. 1760.

Ansiktsbehandling, Frostbehandling.
Massage mot slapp och rynkig hud. Hals-
och bystmassage. Behandling mot oren hud,
finnar, pormaskar, hudrodnad, vita prickar,
frånvar, s. k. gåshud samt generande här-
växt. Kvartslampa, violetta strålar. Speciell
behandling mot hårväxt, mjäll och dålig
hårväxt. Manicure och pedicure.

Vördsamt HILDUR MOLINDER.

Har förut under flera år varit anställd på
Fru M. Enquists Institut.

Olga Elmdahl

Modemagasin

Kungsgatan 53. Tel. 10851

STOCKHOLM.

DUCHATTELLER från kr. 35.

Chäslonger 28 — Baddfätöljer 60 — m. m.

Danielsson, Metareg. 6. Tel. Sö. 766.

Med ett leende

I artikeln om mor och barn i Sov-
jet-Ryssland visar fru Ingeborg
Björklund för oss den fullt och he-
derligt tagna konsekvensen av den
åskådning — eller utveckling —
som överlätit åt s a m h ä l l e t hem-
mets förpliktelser och gratis för-
ser det uppväxande släktet med spädbarnsmjök (bäst i form av modersmjök), uppfostran (stränghet och renhet), undervisning och yrkesutbildning. Denna utveckling har strukit bort fadern ur barnets liksom ur moderns värld. Egentligen är modern också struken — hon existerar blott som ett oundvikligt bihang till barnet. Barnet är arvtagare till det samhälle, som hon ägnar alla sina krafter åt att bygga upp, hon lika väl som kamraten-mannen. Detta är en del — och kanske den viktigaste, eller ödesdigra — av den högsta byggnad, det världiga experiment, som det ryska folket kostat på sig att ge vår tid att begrunda.

Vi må tro eller inte på framtids-
dugligheten hos denna linje — ett är visst: åker vi in i dessa förhål-
landen av upplösta hem, av bort-
strukna fäder eller mödrar — vare
sig genom arbetslöshetens utarm-
ning av hemmen eller genom inifrån
upplösende faktorer, och sker detta
utan Sovjet-Rysslands målmedvet-
enhet, offervilja och hängivenhet
för en sak och därtill utan ryssarnas
stora, milda och mångsträngade
pedagogiska begåvning — då har vi
sannerligen ingen rätt att förhåva
oss.

Nyligen har i pressen offentlig-
gjorts ett upprop, som väddar till
den ansvarskännande delen av vårt
folk att höja ett kraftigt väckelse-
rop för att åt hemmet rädda omist-
liga värden, som stå på spel. Där
talas om arbetslöshet, bostadsbrist,
om hemmens vacklande grund där-
för att äktenskapen ofta ingås utan
tillräcklig eftertanke och utan upp-
riktig föresats om trofast uthållig-
het, samt först och främst om den
löslighet, som breder sig till allt
yngre åldersgrupper och om vilka
präster, lärare, läkare och bekym-
rade barnvårdsmyndigheter bära
vittnesbörd.

Allt detta måste, säges det, ställa
varje medborgare inför frågan: Vad
måste den, som vill medverka till
skapande av nya lyckliga hem, for-
dra av sig själv och andra?

Man hoppas, att den rannsakan,
som en sådan fråga bör väcka skall
bidraga att skapa "en ny sinnesart
och en ny inställning till flera av
dagens brännande etiska frågor, som
nu ofta besvaras blott utifrån bio-
logiska och egoistiska synpunkter".
— Fast detta tal är dunkelt vore
säkert mycket vunnet, om man
verkligen i brännande etiska
frågor kom till tals med varandra,
särskilt med ungdomen, och om
ungdomen kom till tals!
Annars kan den "hemmets vecka",
som detta upprop varslar om, blott
förvärra det onda, varav hem och
ungdom och föräldrar säkert lider
mer, än någon av dessa parter er-
känner: den mur som står emellan
den äldre och yngre generationen
och gör ett verkligt samtal, ett verk-
ligt dryftande och rådförande mel-

lan dem till en omöjlighet.

Advokat Andén låter förstå hur
otacksamt det är att föra ungdomens
talan. Och den alarmerande bok,
Den moderna ungdomens uppror av
ungdomsdomaren Ben Lindsey, som
tydligt vuxit ur liknande erfaren-
heter — har till sitt ständiga, oftast
vredgade, ibland tårade omkväde
detta: Det är inte ungdomens fel-
steg och löslighet, som är det mest
tragiska, utan detta är den stora
tragedien, att ungdomen vanligtvis
inte har en enda vuxen människa
att tala med, att rådgöra med, ty
alla föräldrar och målsmän sätta
upp samma förfasade ansikte.
Och är det något som ungdomen
ryser för på långt håll och aktar sig
noga att komma i kontakt med, så
är det detta förfasade ansikte.

Och så går ungdomen bort och vi
vet ingenting om den. Jo, Ben Lin-
sey vet (och väl andra med honom,
vars hjärta drivit dem att förstå
hur ungdomen skall mötas). 25 år
av sitt liv har han ägnat "åt sina
unga vänners tjänst" som ungdoms-
domare i staden Denver i Colorado
— tills han för ett år sedan blev
avsatt av de välsinnade. Det har
hänt att 3/4 av den ungdom, som
kommit i beröring med denne dom-
are, kommit frivilligt — för att
få tala, rådgöra, vägledas. Att han
skrivit sin bok beror på, säger han,
att hundrade och åter hundrade av
dessa ungdomar bett honom att läg-
ga fram vad han vet, att låta verk-
ligheten komma till tals.

Den verklighet han lägger fram
är sådan, att största delen av för-
äldra- och lärarvärlden runt om-
kring håller för öronen och skriker:
Det är avskräckande! Inte är våra barn
sådana. — Ingen kan tycka det är
allvarligare än jag, svarar Ben Lin-
sey, men det allvarligaste är att des-
sa förhållanden växa fram ur den
äldre generationens vrängda och
hycklande uppfattning om vad som
är skamligt — och vad som inte är
det. Man kan vara viss om, säger
han, att när våra unga kommer med
en falsk och ruggen idé, så finns där
sannolikt gömd i den någon av de
fördomar, som trålbundit deras för-
äldrar; men i regel, var gång de ha
ett ärligt, modigt och klartänkt
ögonblick, så ha de själva mognat
fram det.

Vi låta Ben Lindsey på annat stäl-
le i detta nummer själv tala om sina
erfarenheter. Vi vilja här blott till-
lägga vad han har att säga om det
sätt, på vilket han mött ungdomen
— på alla dess underliga vägar:
"Jag ser ingen annan utväg, än att
vi vuxna lär oss att behandla dessa
gossar och flickor med respekt, som
jämlingar. Jag menar inte som kam-
rater, ty vuxna och barn ha olika
intresse och kamratskapet misslyc-
kas ofta. Vad jag menar är sympati
och förståelse och full villig-
het att överlåta åt de unga
att ordna sitt eget liv,
men i ljuset av fakta och
upplysningar, som man ej
undanhållit dem. Den meto-
den förtar omedelbart det motstånd
och den oförskämhet, som annars
är så vanlig. Den slår inte fel. Den
metoden har hållit under de 25 år
jag haft med ungdom att göra —
med undantag blott för de inbecilla.

Och jag har dessutom märkt, att
då man behandlar unga människor
på detta sätt, så bli de ödmjuka,
mottagliga, ivriga att få lära och
fullständigt fria från den tuppsyck-
lingsaktiga säkerhet, som anses höra
ungdomen till. Den säkerheten
är intet annat än ett tappert försök
att dölja sin osäkerhet och sin vek-
het för den oförstående, dömande,
fullvuxna världen. Den försvinner
med den första beröring av sympati,
och varenda en av dem blir ett litet
barn, rörande ivrigt att få upplys-
ning och ledning — endast begäran-
de en sak av dig: Att du skall säga
allt du har att säga — med ett
leende!

Om du inte kan det, så Gud hjälpe
dig; ty hårdhet, räddhåga och för-
domsfullhet avlar sina likar, och du
har släppt dem lösa att förstöra
ditt eget barns själ."

Mätte de, som anordna hemmets
vecka, ha gjort denna samma erfä-
renhet.

ETT NYTT SAMVETE

Bland alla de sorter av människor,
som man enligt vanlig hederlig uppfat-
ning finner lämpligt att sätta i fängelse,
utgör kristjänstvågarna en inte obe-
tydlig grupp. Över 400 män i olika
europeiska länder utstår för närvarande
fängelsestraff till följd av sin vägran att
göra kristjänst.

Varken denna siffra eller det förhål-
landet, att straffet i själva verket inne-
bär betydligt mycket mer än blott och
bart fängelsestraff, förmår dock övertyga
om det beständes makt, att med sina re-
surser hålla sig den nya uppfattningens
angrepp från livet.

Visserligen sitter 400 kristjänstvåg-
rare i fängelse. Hur många, som blivit
vansinniga eller på annat sätt nedbrutna
av straffet eller fått sin levnadsbana för
alltid förstörd kan man inte veta. Det
är också sant att exempelvis i Schweiz
förberedes en skärpning av lagen om de-
ras behandling. Men kristjänstvågarnas
international omsluter hela jorden.
Och att en rörelse som räknar med nöd
och förakt och alla slag av lidanden som
sin ofrånkomliga arvedel ändå kan gå
segrande fram, det har världen förr fått
bevittna.

Man må vara övertygad om att mot-
ståndet mot kriget skall baras fram till
seger av sin inre makt. Det är i alla fall
märkligt att se och erfara hur brytning-
en fungerar mellan gammalt och nytt.

Generalsekretären i kristjänstvåg-
arnas international (War Resisters In-
ternational) mr. H. Runham Brown be-
söker för närvarande Sverige med anled-
ning av Svenska Kristjänstvågrareför-
bundets årsmöte i Göteborg.

Mr. Brown har själv i två och ett
halvt år setat i fängelse för kristjänst-
vägran. Han talar den mildaste engelska
och svarar på framställda frågor så
stillsamt som bara en provad övertygelse
kan. Mr. Brown talar inte så att man
märker vilka ord han valt att sätta in i
sitt föredrag. Han ger i enkelhet och
ofrånkomlighet en bild av en kämpande
tro i världen.

Tiden är knapp — fram till nästa krig.
När vi skall bygga upp freden måste vi
vara beredda på att på många olika sätt
göra angrepp på kriget. Det är likgiltigt
om krigets motståndare kallas kristen
eller agnostiker. Det gäller tron på att
sanning och bröderskap är starkare än
våd.

Med världskriget har det kommit nå-
got nytt. Bakom impulsen att hålla sina
händer rena, som alltid funnits i värld-
den, söker vi ett verkligt och hållbart
motiv. Och vi finner att denna hand-
ling av försakelse, denna prövning i svä-
righeter, är den lilla tjänst vi kan göra
vårt land. Att hindra krig! Vi göra det
inte bara för vår egen skull utan för hela
världens och hela mänsklighetens.

Ingen får tro, att det är en lätt väg
han väljer, när han beslutar sig för den
tjänsten.

Det är en sak, som angår män och
kvinnor lika. Kvinnornas del av börden
är inte mindre än männens. De träder i
krigstid in i männens ställe. Och kan
därför ge kriget sitt stöd utan att delta
direkt. Otaliga hustrur har genom sin
oböjliga uthållighet och uppmuntran i
sjukdom och fattigdom hjälpt sina män
att uthärda fångenskapens svåra tid.

I Tyskland var antalet kristjänstvåg-
rare störst. I allmänhet blev de skickade
till asyl för sinnessjuka. Man kunde
väl inte tänka sig, att de kunde behandlas

Faller gränserna?

Människornas benägenhet att
missuppfatta sina inbördes förplik-
telser i egenskap av jämlingar, som
gemensamt bebygga jorden, kan an-
gripas från snart sagt oräkneliga
sidor. Två stora områden av den
svårordnade och besvärliga gemen-
skapen blev föremål för särskild
granskning vid den upplysnings-
kurs, som svenska sektionen av In-
ternationella Kvinnoförbundet för
fred och frihet just avhållit i Stock-
holm: Ländernas inre angelägen-
heter och förhållandet mellan raser-
na.

Med de krav på större plats för
människan inom industriarbetet,
som fröken Hesselgren framförde
överensstämde den holländske fa-
briksägarens, direktör van der
Leeuw, som särskilt framhöll nöd-
vändigheten av en ny inställning
mellan arbetare och arbetsgivare.

Men vi vilja också citera ett an-
förande av miss Mary Sheepshanks.
Att samma egenskaper i själva
verket utmärker förhållandet mellan
klasserna, mellan arbetsgivare och
arbetare som mellan de vita och färg-
gade raserna. Girighet och våld
och ett hänsynslöst utnyttjande av
den svagare. Det framträder stark-
are vid de vitas behandling av öka
länders infödingar. Där finns
nämligen ingen allmän opinion, som
håller de egoistiska tendenserna in-
om tillbörliga gränser och ingen
press att vara rädd för. Innerst är
det dock samma sak, också på det so-
ciala området inom länderna.

Genom de olika föredragens in-
bördes sammanhang gavs en stark
bild av världens utseende för när-
varande, av vad som göres och ännu
icke göres och vad som måste göras.
Man hade önskat att stora skaror
av människor av alla slag hade fått
tillägna sig de värdefulla upplys-
ningarna.

Inte minst därför att ovanligt
kraftiga ord sades direkt för fred-
ens sak. Det var det stora och sär-
skilt utmärkande draget för denna
fjärde upplysningskurs.

på något annat sätt! 200,000 människor
har emellertid förklarat sig som vägrare
i fall av förnyat krig.

I Ryssland har alltid funnits flera
vägrare än i något annat land, fastän de
aldrig kunnat organiseras. Ett par hundra
sitter där i denna dag i fängelse.
Sovjet tar hänsyn endast till vägran på
religiös grund, fastän religionen offici-
ellt är avskaffad. Kristjänstvågran av
varje annan anledning är straffbelagd.
Tolstoyanerna t. ex. får därför fängelse-
straff.

I Jugoslavien är de s. k. nazarenerna
förföljda på det grymmaste sätt och ut-
satta för barbarisk tortyr. Och i Tjecko-
slovakien straffas krigsvågarna med
fängelse på obestämd tid, fängelse tills de
dör eller tills de ger vika! T. o. m. i
Holland och Schweiz sättes kristjänst-
vägrare i fängelse.

Kan det inte tyckas, som om den nya
rörelsen vore maktlös mot det gamla?

Det är inte alls nödvändigt, att vi blir
i majoritet i världen, säger mr. Brown
lugnt. Vad som behövs är en skara fast
övertygade män och kvinnor, som genom-
skådat saken och som handlar. Ett nytt
samvete kommer att vakna och hela värld-
ens tänkesätt förändras. I nästa ge-
neration har förändringen troligen redan
skett. C. H.

femina

vårterminens kurser om 1 månad, sex veckor och fyra mån.
i klädsöm, linnesöm, barnkläder, monterning och hand-
tryck börja 16 jan.

anmälningar till 8 mån. yrkeskursen. prospekt på begäran.
engelbrekts gat. 5. Sthlm. tel. 2012, norr 2066.

SÖDERMANLANDS

ENSKILDA

BANK

Solidarisk Bank. Grundad 1865.

DEPOSITIONS-, KAPITAL- &

SPARKASSESÄKNING

mot högsta gällande ränta

En mänsklig institution

av EVA ANDÉN

I sin artikel om de s. k. Stockholmsäktenskapen ifrågasätter docenten Edin, att personer, som sammanflytta i allvarligt syfte, skulle på något sätt deklarerat detta, exempelvis inför barnavårdsnämnden, vilken deklaration tydligen skulle medföra en legitimering av förhållandet och de därinom födda barnen.

Avsikten med en deklaration om äktenskapligt allvarligt syfte, som docent Edin föreslagit, sammanfaller ju med vad jag åsyftat med mitt blåboks-förslag. Dock tycks det mig, som om barnavårdsnämnden som inregistreringsplats för samboende mer skulle komma att understryka föräldraskapets såsom sådant och mindre äktenskapet. Men det är av största vikt för åstadkommande av den önskvärda likställigheten mellan dylika förbindelser och andra äktenskapliga förbindelser att en sådan deklaration sker på ett tidigt stadium i — eller rättare före — kontrahenternas samliv.

Detta vill jag understryka också i samband med docenten Axel Höjers inlägg med anledning av fru Frida Stéenhoffs referat i St. D. av den amerikanske ungdomsdomaren Ben Lindsey's bok Den moderna ungdomens uppror. (The Revolt of Modern Youth. Se f. ö. Tidevarvet nr 14 för 1927.)

Docenten Höjer uppställer i närmaste anslutning till Lindsey dessa satsar:

1) Redan hänsynen till smittofaran, att ej nämna själsliga förhållanden, kräver, att trohet skall råda i varje förhållande. Förbindelse bör icke slutas med annan än person, för vilken vederbörande har en djup böjelse och med vilken han eller hon skulle vilja tänka sig ett livslångt äktenskap. Härtill fordras självfallet hos motparten bl. a. pålitlighet. Valet skulle icke kräva mindre ansvar därför att ett fullgånget äktenskap med dess lagliga följder icke är avsett att från början inträda.

2) I och med ett barns födelse skulle kontrahenterna gent emot varandra bliva äkta makar.

Man kan ju dock icke betrakta föräldraskap som äktenskap. Förbindelsen bör enligt min åsikt inte först genom barnets födelse adlas och mer eller mindre automatiskt upphöjas till något "riktigt äktenskap".

Den bör från början ha fullt samma rang som annan legaliserad äktenskaplig förbindelse och inte få något av när-olyckan-redan-varit-framme över sig.

Jag vill ytterligare understryka hur oerhört viktigt det är för upplyftandet av en förbindelse och dess oberoende av tillfälligheter, att den innefattar *det lagliga äktenskapets presumtion för föräldraskap*, att alltså mannens faderskap till kvinnans barn tas för givet utan diskussion och rättslig procedur i annat fall än där fadern verkligen kan bevisa att han inte är far. Detta innebär en trygghet för modern och i realiteten naturligtvis också för fadern.

Det gäller ju också om man genom lag vill syfta till att fastslå, att samhället har intresse av *monogama förbindelser även utan föräldraskap*.

Det är visserligen mycket individuellt vilket inflytande lösaktiga förbindelser har på den enskilda människan. Kanske kan man säga och även visa exempel på, att en del människor inte ta skada av att i sexuellt avseende inrätta sig på ett sätt, som ingalunda kan betecknas som monogamt. Men nog torde väl

erfarenheten ha visat, att män såväl som kvinnor ta skada av lösaktiga förbindelser utan ansvar och utan framtid, och att särskilt den för samhället viktiga *hembildningen* och den för samhället likaledes viktiga allmänna uppfattningen om en *sexuell förbindelses heder och ansvar* i oerhört hög grad måste bli lidande genom lösaktighet.

Man kan icke med lagar direkt ändra människors tänkesätt och knappast deras seder och vanor. Men man kan med en lagstiftning bereda väg för och lägga ut en plattform för nya tänkesätt, för en ny uppfattning rörande icke endast kvinnors utan även mäns ansvar för sitt sexuella liv, och för den även hos män mer och mer framträdande känslan av att samhället har ansvar på dem och rätt att ställa dem till ansvar för deras sexuellaandel.

Ett förslag sådant som mitt s. k. blåboks-förslag, som utan upphävande av de nuvarande formerna, dessutom vill få fram enklare former för äktenskaps ingående och upplösning, med lika ansvar för kommande generation som för närvarande, med i realiteten starkare krav på trohet, uppburet av större möjlighet till skilsmässa och utan det nuvarande äktenskapets alla möjliga ekonomiska konsekvenser — detta innebär lika litet som docent Edins något nedsättande av äktenskapet som institution. Äktenskapet som institution, om man därmed menar en mänsklig institution och inte bara ett juridiskt institut, torde man icke kunna förklara vare sig genom det ena eller andra förslaget. Det är icke något angrepp på äktenskapet som mänsklig institution, när man föreslår ändringar i de juridiska reglerna för monogama förbindelser vare sig de medföra föräldraskap eller icke. Ännu mindre är det ett angrepp mot äktenskapet som mänsklig institution när man fordrar sådana ändringar av de juridiska reglerna att människor och särskilt unga människor verkligen få lust att gå in under lagen och dess sanktion. Äktenskapslagen bör kanske mer än andra lagar visa en rätt avvägning mellan samhällets intresse och den enskildes. Och detta icke minst ur samhällets intresse.

Försävt man överhuvudtaget vill bevara faderns ställning och inflytande på barnet och barnets rätt till en faders personlighet så torde man få påskynda utformningen av reglerna för det nya äktenskapet — *vår tids äktenskap, den nuvarande ungdomens äktenskap*. För att vi inte ett tu tre skall stå mitt uti matriarkatet. På matriarkatet behöver man inte arbeta — det nalkas i samma grad som motståndet mot nya äktenskapsformer håller i sig. Vi ha redan matriarkatet reglerat i 1917 års barnlag, som väl får bli tillflykten för dem, som inte vill söka skydd och hägn inom den nuvarande äktenskapslagen — och som inte kan det.

Jag ställer mig mycket tveksam till den "familjeregistrering", som docent Edin föreslår i samband med 1930—31 års folkräkning. Det är ju fråga om levande människor och ej om nummer och det är svårt tänka sig att uppgifterna skulle kunna förbli så konfidentiella, att ej de ogifta mödrarna få hela stormen av

Svart på vitt

Moderskapsskydd i Tyskland.

Tyskland har i samband med sin nya sjukförsäkringslag ratificerat Washingtonkonventionen angående skydd och vila åt blivande mödrar. Enligt den nya lagen om moderskapsskydd kan den arbetande modern erhålla en sammanhängande ledighet på 18 veckor. I normala fall beräknas dock den tid, då modern bör avhålla sig från industriarbete till 6 veckor före och 6 veckor efter nedkomsten. Hon har emellertid full frihet att fortsätta arbetet före nedkomsten så länge hon känner sig orka detta. I sådant fall står det henne fritt att begära ett lättare arbete eller att betinga sig en arbetsdag, som inte överstiger åtta timmar.

Ledigheten beviljas efter erhållet läkarintyg. Läkaren skall vid sin undersökning även ungefärligen bestämma tiden för nedkomsten. Efter hans utlåtande beräknas nämligen det kontantunderstöd, som den blivande modern erhåller. Under en tid av sex veckor före och sex veckor efter nedkomsten får modern ett dagligt understöd av sex mark. Om hon kvarstår i arbetet till strax före nedkomsten utbetalas understödet under fyra veckor före densamma. Beloppet kan även variera beroende på storleken av de sociala myndigheternas anslag i olika fall.

Under den tid modern åtnjuter ledighet står hennes plats öppen och hon kan inte avskedas av arbetsgivaren. Sedan hon återtagit arbetet har hon tillåtelse att lämna detta för att amma barnet, antingen en gång om dagen under en timmes tid eller två gånger för en halvtimme.

Möjlighet finns även för mödrarna att erhålla amningshjälp, som utgår med omkring 30 öre pr dag under en tid av intill 12 veckor. Tiden för amningshjälps utbetalande kan i vissa fall utsträckas ytterligare sex månader, där särskilda omständigheter föreligga.

Särskilt utmärkande för det nya tyska lagförslaget är det utrymme som lämnas för ett individuellt avgörande i olika fall av understödets storlek, ledighetens längd etc.

Som synes av ovanstående kortfattade redogörelse innebär Tysklands nya lag tämligen vittomfattande åtgärder till mödrarnas skydd.

Tänk hur det kunde bli!

En recensent från Time and Tide, som varit närvarande vid den stora debatten om det nya bönboks-förslaget, häpnar över *hur en debatt kunde låta*, när partibanden voro lösta och var och en talade därför att han hade något att säga och sade vad han tyckte! Recensenten slutar: Debatten var ett intressant exempel på vad som skulle kunna utträttas efter en genomgripande revision av vårt system för partirepresentation!

Tysklands nya strafflag.

Förslaget till ny tysk strafflag, vilket först framlades av regeringen i november 1926 och sedan i modifierad form godkändes av riksdagen i maj 1927, skall nu åter behandlas i riksdagen efter att ha varit remitterat till en kommitté.

Den farliga delen av detta förslag är den som handlar om landsförräderi. Hädanefter måste domstolen vid utslags fällande avgöra, huruvida den landsförrädiska handlingen beror på ett "klandervärt sinne" (eine verwerfliche Gesinnung) eller på omständigheter, för vilka den brottslige icke kan ställas till ansvar. Domstolen måste fälla en mild dom i stället för straffarbete eller tukthus, när motiven äro "aktningsvärda" (achtungswerte Beweggründe) och icke "klandervärda". Denna paragraf är naturligt-

vis mycket farlig för medlemmar av den politiska vänstern, i synnerhet för kommunister och pacifister, vilket parti de senare än må tillhöra, och för socialdemokrater. Domaren kommer att anse allt som icke överensstämmer med hans egna åsikter för klandervärt, och majoriteten av domarna tillhöra den politiska högern och anse dem som eftersträva fred inom republiken och försoning mellan nationerna såsom brottsliga och oansvariga personer.



ENDAST ETT FÅTAL

hålla sin optimumvikt, d. v. s. den vikt, vid vilken de ha sin fulla vigör. De flesta besväras av för tung vikt och därav följande minskad vitalitet.

Det vetenskapligt utexperimenterade och avprovade avmagringsbadet

OSMOS

befrämjar välbefinnandet och ökar vigören.

Tag två — högst tre — Osmos-bad i veckan och Ni kommer att befinna Eder i god form.

Osmos-badet tillredes med lätthet i hemmet och serveras å de flesta badinrättningar.

ENSAMFÖRSÄLJARE FÖR SVERIGE:
BARNANGENS TEKNISKA FABRIKERS AKTIEBOLAG.

vis mycket farlig för medlemmar av den politiska vänstern, i synnerhet för kommunister och pacifister, vilket parti de senare än må tillhöra, och för socialdemokrater. Domaren kommer att anse allt som icke överensstämmer med hans egna åsikter för klandervärt, och majoriteten av domarna tillhöra den politiska högern och anse dem som eftersträva fred inom republiken och försoning mellan nationerna såsom brottsliga och oansvariga personer.

Det är tyvärr tydligt, att denna del av det nya förslaget vill lagfästa en praxis som i strid mot weimar-författningens anda tillämpats under alla dessa år i Tyskland — liksom med få undantag i den övriga världen, mot den ena eller andra gruppen av icke maktägande me-

ningsmotståndare!

Vi anför till belysning av förhållandena i Tyskland D:r E. J. Gumbels 1922 offentliggjorda och av ingen vederlagda siffror (i Vier Jahre Politischer Mord): Under de 4 åren 1918—21 kunna politiska mord från högerhåll konstateras till ett antal av 354, från vänsterhåll av 22.

För de 354 morden, förövade från högerhåll, (bl. a. på Eisner, Erzberger och Rathenau) är den *sammanlagda* straffsumman 90 års fängelse eller tukthus, 730 mk. i böter och 1 st. livstidsfängelse.

För de 22 morden förövade från vänster, är sammanlagda straffsumman 10 avrättningar, 248 års fängelse eller tukthus och 3 st. livstidsfängelse.

Stockholms Borgarskola

Nedsatt avgift för klasserna I—III.

Vårterminen 1928 (16 Jan.—31 Maj).

SPRÄKLINJEN A NORRMALM: Grammatik- och konversationsklasser på olika stadier i tyska, engelska, franska, ryska och spanska. *Nybörjarkurser* i alla språken. *Privatkurser* i italienska, finska, polska, latin, grekiska och hebreiska. Klasser för svensk grammatik och satslösning, litteraturhistoria, uppsatsskrivning och danska. Förmiddags- och aftonkurser.

Inskrivning till den 14 Jan. varje helgfri dag, Malmkillnadsgatan 58 A, 1 tr., 11—12 f. m. och 7—8 e. m. (N. 81 02, säkrast 1/27—7). Till privatkurser inskrivning Brunnsgatan 13, 2 tr.

SPRÄKLINJENS FILIAL A SÖDERMALM: Tyska, engelska och franska på olika stadier. *Nybörjarkurser i alla tre språken!* Svensk grammatik- och satslösning. Endast aftonkurser. Inskrivning till den 14 Jan. Fiskaregatan 1 (Mosebacketorg), 7—8 e. m. (Sö. 26 40).

FOLKHÖGSKOLAN: 1-årig kurs för allmänbildning. Förmiddags- och aftonkurser.

Folkhögskolans 2:dra och 3:dje årskurs med realskolans alla ämnen. Föreståndaren träffas å skolan, Malmkillnadsg. 58 B, n. b., torsd. 8,30—9, samt i Malmkillnadsg. 50 n. b., månd. o. torsd. kl. 11—12 f. m. Tel. 129 32 (10—4).

Upplysningar å rektorsexpeditionen, Brunnsgatan 13, kl. 10—5. Tel. 82 11, N. 55 31.

(Klipp ut annonsen!)

UNDERVISNINGSNÄMNDEN.

Mor och barn i Sovjet Ryssland

av INGEBORG BJÖRKLUND

Det kvinnliga inflytandet är större i Ryssland än i någon annan stat. Kvinnorna har lika stor lön som männen för lika arbete och samma rätt som männen att välja och bli valda till alla betydande poster utan undantag.

Som en direkt följd av kvinnornas inflytande på lagstiftningen ägnar staten en särskild omsorg åt vården om mödrar och barn. För det upp växande släktets hälsa och styrka liksom för dess lycka är en dylik omvårdnad av genomgripande betydelse.

För blivande mödrar bedrivs ett omfattande upplysningsarbete. I Arbetarinstitutet i Moskva är inrymd en "Mor- och barn-utställning", där kvinnorna gratis får lära sig hur de skall sköta sig under havandeskapet, hur mycket större dödligheten är för flaskbarn än för barn som får mat av sin mamma, hur barnen skall badas och hållas rena, hur de skall skötas under sjukdom och när de äro friska, i vilken ordning tänderna kommer fram och andra roliga och lärorika saker, som jag sedermera skall återkomma till. När jag besökte utställningen visades just ett tiotal ryska kvinnor omkring av en kvinnlig läkare.

Här meddelades också undervisning om preventivmedel. Man resonerar så: Friska unga människor vill komma tillsammans och vill också ha barn; det vore dåraktigt av staten att söka hindra dem. Men det kan finnas ekonomiska eller andra orsaker, som gör det omöjligt för två människor att vid en viss tidpunkt åta sig omsorgen om ett barn. Skall man då hindra dem att vara tillsammans? Nej, ty följden av detta skulle antagligen bara bli den att mannen sökte upp någon prostituerad, och prostitutionen försöker man utrota med alla medel som något av det smutsigaste och för kvinnorna mest förnedrande som existerar. Skall man då låta dem vara tillsammans och låta kvinnan bära följderna och farorna av en fosterfördrivning, vilken kanske för alltid ådrar henne sjuklighet och underlivslidanden? Nej, det bästa sättet är att upplysa båda parterna om preventivmedlens uppgift och

överlåta åt dem själva att bestämma tidpunkten, när de anser sig kunna ta emot ett barn.

Det finns inget straff för fosterfördrivning i våra dagars Ryssland, d. v. s. om den företages av legitimerad läkare på statligt sjukhus och under de tre första månaderna av havandeskapet. På detta sätt löper kvinnan ingen risk till liv och hälsa och får fullgod vård — gratis. All sjukvård i Sovjetunionen (liksom all tandvård) är kostnadsfri. Om däremot fosterfördrivningen företages av någon klok gubbe eller gumma, ges det ända till sex års straff, emedan man som nämnts anser att ingen sund kvinna företar en livsfarlig abort frivilligt.

Ehuru man på detta sätt vill tvinga kvinnorna att inte riskera något genom en oskicklig abort, söker man å andra sidan genom en flitig propaganda motarbetat fosterfördrivningarna, dels som ovan framhållits genom att meddela upplysning om preventivmedel, dels genom att inrikta ungdomen på höga andliga ideal. Jazzen och andra moderna danser är som bekant av sedliga skäl förbjudna i Sovjetunionen, då dylikt anses uppmuntra en osund erotik.

Det finns i Sovjetryssland ingen skillnad på barn "utom" och "inom" äktenskap. Det finns inga barn "vid sidan" eller "till vänster" eller vad det allt kallas i andra länder. En förbindelse är en förbindelse och därmed punkt, den är ingenting att förneka och skämmas för efteråt. Två människor som har barn tillsammans anses för äkta makar, och två människor som lever tillsammans likaså, antingen man har låtit registrera sig eller inte.

På tal om detta berättade jag vid ett tillfälle för Alexandra Kollontay, att det i Sverige är en synnerligen vanlig företeelse att en ungkarl eller änkekan tar en hushållerska, som han lever tillsammans med, men som han antingen av högmod eller andra grunder vägrar att erkänna som något mer än tjänarinna. Dör han, har hon inte rätt till något som helst av hans kvarlätskap.

Något sådant är otänkbart hos oss,

svarade världens första kvinnliga diplomat. Vi erkänner våra förbindelser, vi har ingen orsak att förtiga dem. Arvsrätten är, som ni vet, hos oss mycket begränsad, ända till femtio procent tillfaller staten, men om det kan bevisas att två människor bott tillsammans minst två år och därunder varit som makar för varandra, även om de inte låtit registrera sig, så har den efterlevande arvsrätt, och har de fått barn tillsammans anses detta naturligtvis inte som "utomäktenskapligt".

För att bilda mig en uppfattning om hur det såg ut på de allmänna barnbördshusen och barnhemmen i



SPÅDBARNENS OPINIONSMÖTE:

«Vi fordra friska föräldrar, modersmjölk, sol och frisk luft, rena och torra blöjor.»

Ryssland, vilka jag hört prisas i så höga toner, att jag ställde mig litet tvivlande inför allt berömmet, tog jag en dag i Moskva en väninna med mig och sökte mig i hennes sällskap ut till ett kombinerat barn- och förlossningshem beläget inte långt från Arbetarpalatset.

Huset, som blivit byggt under Katarina II:s tid hade för inte länge sedan blivit reparerat och inredningen var överallt förstklassig. Byggnaden bestod av två väldiga långor i rät vinkel mot varandra. Den ena långan upptogs av förlossningsanstalten, med studierum för

blivande gynekologer, den andra långan inrymde spädbarnsupptagningsanstalt för barn utan föräldrar eller med föräldrar som inte kunde försörja dem, vidare hem för barn mellan ett och tre år, tre och fem år o. s. v. Ytterligare barnsjukhus för klena barn och en särskild barnsjukavdelning för syfilitiska barn, där även dessas mödrar och anhöriga gratis vårdades, samt slutligen en barnkrubba eller rättare lektrum för de barn, som tillhörde den vid etablissemang anställda personalen.

Vi stannar i ett rum hos de sist nämnda, de anställdas barn. Barnen — upp till tre år — lämnas in på morgonen och får anstaltens kläder på sig, ingen enhetlig uniform utan vanliga trevliga barnkläder. Där finns sovrum för dem som ännu behöva sova någon timme och det lustigaste lektrum bredvid. Innanför lektrummet finns badrummet med ett fyrkantigt porslinsbadkar för barnen, och sedan en hel rad små lågt sittande vattenledningar vid väggen med porslinsfat till, där varje barn har sin tvål, sina handdukar och sin tandborste.

I matsalen får barnen gratis äta frukost och middag, kvällsvarden får de — också gratis — med sig hem, när de hämtas på eftermiddagen.

Vad man genomgående fäster sig vid är att här liksom förövrigt i hela anstalten är ingenting uniformerat, tråkigt, asymmetriskt. Barnen lever som hemma i ett förmöget hus, där alla den moderna hygienens krav är tillgodosedda och där all möda lägges ner på att utveckla deras kropps- och själskrafter. Endast sköterskorna i sina rena vita rockar och antalet sängar i sovrummen påminner om att vi inte är på besök hos någon rik godsägares arvtogare utan hos barn, som är helt och hållet försörjda av ryska staten — hos arvtogarna till Sovjetunionen. När man, som ofta händer, hör talas om att ryssarna gör så mycken propaganda, kan man inte låta bli att tänka på, att den effektivaste propaganda för sitt system gör de bland sina egna barn och det upp växande släktet inom Ryssland.

Under de svåraste åren efter kriget och revolutionen, då det var ont om mat gick allt det vita brödet till barnen.

Vid förlossningsanstalten behöver ingen betala. För välsituerade, som vill bestå sig lyxen av enskilt rum och andra privata förmåner erlägges en avgift, men även den är låg. Anstalten är liten och intim, den har endast 148 sängplatser, men det finns hundratals liknande anstalter i Moskva. Man försöker överhuvudtaget driva det dithän att ingen kvinna förlossas i sitt hem utan att var och en lagar så hon kommer till dylikt barnbördshus med kompetenta läkare, och man visar med siffror att dödligheten i senare fall är försvinnande liten, men vid hemförlossningar något högre på grund av otillräcklig vila, sämre genomförd hygien och andra orsaker.

Alla arbeterskor och anställda kvinnor erhåller två månader ledigt före förlossningen och två månader efter med full lön. Dessutom erhåller varje mor full utrustning i kläder till barnet. När hon återvänder till fabriken har hon tre timmars fritid för digivning var dag i nio månader fortfarande med full lön, och dessutom har hon i nio månader mjölkpengar för barnet för den händelse hon inte skulle kunna amma det själv. Ammar hon det får hon i alla fall ut mjölkpengarna, det ingår i propagandan för att få så många mödrar som möjligt att amma sina barn. Mjölkbidraget är inte stort, 9—10 rubler i månaden (omkr. 20 kronor), men heller inte för knappt tilltaget. Vid varje fabrik finns barnkrubbor, kindergarten och lekplatser där de arbetande barn övervakas, de små av utbildade sköterskor, de äldre av lektanter.

På Krim, Rysslands Riviera finns ståtliga barnhem, dit årligen tusentals barn skickas från städerna för att hämta hälsa och krafter. Man anser i Sovjetryssland, att sunda mödrar och sunda barn är en av de första betingelserna för att nå fram till idealet: ett sunt och lyckligt folk.

*

EMY EK:

Röster ur den lyriska kören

Människorna äro som bärvilliga kameler, som knäböjande låta sig påläggas de tyngsta bördor, säger understundom Nietzsche-Zarathustra. Det är icke bärandet av bördor, han hånar, ty den starka, fria människa, han älskar, bär ofta självmant större bördor, än hon behöver, men det är själens gest att som ett lastdjur böja sig under bördorna i ett liv av slaveri och monotoni. Bördan skall komma själen att känna sin styrka och resa sig för att trots allt bevara sin frihet. Själens skall vara som pelaren, som blir finare och skönare men också hårdare och bärkraftigare, ju högre han stiger. Varje människas djupaste problem är i själva verket detta frihetsproblem. I de tre diktsamlingar, jag här skall beröra, är också kampen för själens frihet och styrka det centrala.

Karin Boye är en ung lyriker, som redan förut gjort sig känd genom två diktsamlingar, Moln och Gömda land. Den nu utkomna volymen, Hårdarna, kännetecknas av en hård, spänstig kraft. I många dikter tycker man sig höra den hårda bågklang, när diktens pil susar mot skyn. Det finns ingen löst påhängd nietscheanism i dessa dikter, men man tycker sig andas klar, kylig, ren bergsluft, där elden brin-

ner klart och stiger rakt upp — det nietscheanska levnadsklimatet. Man ser tillämpade de båda kärva och kyska budorden: var hård och var ren — hård mot dig själv, så att själen hårdas till spänstig, ställus kraft, och ren, så att intet lågt besudlar dess rymd. Typisk för andan i dessa dikter är "I rörelse", vars strofer rista för kampens vind, såsom seglet rister för hård havsvind:

Den mätta dagen, den är aldrig störst.

Den bästa dagen är en dag av törst.

Nog finns det mål och mening i vår färd —
men det är vägen, som är mödan värd.

Det bästa målet är en nattlång rast,
där elden tänds och brödet bryts i hast.

På ställen, där man sover blott en gång,
blir sömnen trygg och drömmen full av sång.

Bryt upp, bryt upp! Den nya dagen gryr.

Oändligt är vårt stora äventyr.

Liksom männen besjunga "damen utan nåd", den enda, värd att

äga, därför att hon är oåtkomlig, besjunges i några av dessa dikter "mannen utan nåd", med klara och hårda ögon, som icke se kärleken, och fina och hårda händer, som icke själva synas märka, att de gripa kring ett kvinnohjärta. Detta ledmotiv är starkast utformat i den diktcykel, som inleder samlingen, intensivast kanske i sången:

Hela min själ har jag knutit till en tanke,

hårt, hårt, så jag kände den med handen,

hela min själ har jag slungat genom luften

långt bort till dig.

Ser du den ligga som en stjärnsten fallen,

ännu efter flykten glödande i sanden,

vandrar du förbi den i din svingande rytmt,

så tänker du nog inte på mig.

Hela min själ har jag knutit till en tanke,

hela min själ ligger tung för dina fötter.

Själv är jag så tom, så det svider och värker.

Du, du, min vän!

Märker du inte, eller vill du inte märka

tinget som är ryckt från sina skäl-vande rötter?

Har du inget bruk för min fattiga själ?

Är jag bara i vägen igen?

Har du bruk för min själ? Det är den nya kvinnliga mentaliteten; den köper ingenting med kroppens teckenspråk — den frågar: Har du bruk för min kämpande själ? Din hand skulle kunna lösa dess tunga och hopbundna vingar, till gemensam frihet, gemensam seger.

Den kamp för personlighetens frigörelse, för själens styrka och frihet, som kännetecknar Karin Boyes dikter, är också det bärande motivet i Erik Blombergs nya diktsamling, Den fångne guden. Tankegången får här en starkare religiös färg, genom att själens frihetskamp göres liktydigt med det gudomliga befrielse. Gud är fången, fjättrad i sin värld. Endast den kämpande människan kan göra honom fri och låta det gudomliga strömma genom livet:

Han har skapat oss alla att lida,
men han lider och längtar som vi:
den Gud, som skall frälsa oss alla,
kan blott genom oss bli fri.

I vårt bröst är hans ande förborgad
som i gruvan en ädelsten,
och vi måste ur djupet förlösa dess vita, gudomliga sken.

Ja, Guds tanke vilja vi slipa, må vår hand bli av glöden förtärd,
blott det segrande ljuset får stiga
som en eld genom skuggornas värld.

Denna religiösa livssyn får ett underbart uttryck också i dikten: Herre, du som allting ser.

Kort före skymningen
blir allting ljust —

Blad vid blad som stilla stå,
hav och höjder ljusna då,
böljan lägger sig så klar,
som om gjord av luft hon var,
varje tuva, varje sten
får ett genomskinligt sken,
som om någon stod och såg
rakt igenom berg och våg.

Det är du som böjt dig ner
och kring jorden ser. —

Så du bara ser och ser,
tills den trötta jorden ler,
lyckligt som ett barn i dröm
utan att den vet för vad,
och den lyfter blad vid blad
all sin längtan ljus och öm,
redo till att sväva bort
ifrån träden inom kort.

I ett hänryckt ögonblick
häves marken mot din blick,
och av inga skuggor skymd
i ditt ögas djupa rymd
ligger jorden uppenbar,
strålände och klar.

Herre du som allting ser,
varför se vi aldrig dig?

Erik Blombergs nya samling rymmer också kärleksdikter av en sällsynt fördjupad och besjälad art, t. ex. Blicken, Stor är din själ, Den stumma lyckan.

Från de diktare, jag nu nämnt;

Räven och trettondagstjärnan

av EVA SCHMIDT

Prästgårdens två yngsta, tvillingpojkar — godartat lika som två mjölsäckar — de hade nu nått nio år, och de skulle gå med trettondagstjärnan. De hade varit ute på förmiddagen och kunnigt det för arrendatorns och för Larssons i Mogården, och till innevärdarna i fattigstugan hade de sagt så försiktigt som sant, att slantar ville de visst inte ha, och kaffe ville de inte ha, de skulle komma ändå, alla skulle få se på dem, och ingen skulle behöva betala något. — Sedan fanns det just inga fler att kungöra tilldragelsen för. Prästgården, som låg i Västergötland, vid kyrkan, hade ingen samlad by omkring sig. Det var komministergården och tre gårdar till, det var det hela; socknens övriga hus och gårdar hade sin tillvaro ensaka vid vägen här och där eller uppe i hagarna.

Från prästgårdssalen, där symaskinen och sybordet stod vid fönstret som vette mot landsvägen, såg prästfrun heller aldrig någon färdträngsel framför sig på vägen här, ibland gick en dag utan att där kom vare sig bil eller skjuts eller en vandfärd ur skogsöppningen, ibland gick det två.

Prästfrun, som haft sin syplats vid salsfönstret sedan sjutton år, hon var så road av att sy, och hon sydde alltid. Komministern hennes man, som var ganska mycket äldre än hon, en bokmal, en vilja för sig själv och en inbunden och färdig man, upptäckte det någon gång. Någon gång med jämna mellanrum brukade han säga: — Det är väl ändå bra, att du har en symaskin! Och det var det ju.

En gång hade hustrun också hört honom säga, i all vänlighet, till landsfiskalens: — En vurm har jag, det är tystnaden mellan mitt skrivbord och bokhyllan. Två vurner har min hustru, det är trädgården och broderandet; jag tycker, vi borde ha en oräknelig mångfald av bärburkar och broderier i prästgården nu. — Hustrun smålog då och svarade: — Bärburkar tar slut, broderierna bli aldrig färdiga. —

När pastorn ofta för hela eftermiddagarna längd försjunkit in i önsketystnaden, satt hon vid syhörnet i salen och broderade. Stundtill som en arbeterska på en atelier. Det kan hända, att hennes arbetstimmar om dagen också voro lika många, men hon räknade dem ju icke.

Nu sydde hon till de två yngsta trettondagstjärnan. Att bäras stolt på stängen med ett skinade ljus uti. — Kunde

det glädja dem? — Av barnbjudningar, julfester, feriernas muntra glam kom intet till deras helger här. — Handelsmans nere vid stationen kunde ha en julbjudning för familjerna någon gång, vartannat år — i år var det inte —

Tre pojkar växte upp i komministergården, men den äldste, Esaias, som gick i läroverket i staden, var endast hemma under skollovet, och även då var han en sysselsatt man; han liknade modern, steg inte arbete och sysselsättning obligatoriskt i hans väg, tog han det. Nu i julfrierna gick han på jakt. Han gled ut tidigt var morgon i gryningen med bösan, han vaktade på en räv, som länge stuktit sina spår utmed gårdsgårdarna.

Han var sexton år. Förra julfrierna gick han efter grå vinterekorrar, sköt tio — ville skjuta hundra till en pälsjacka till moderns födelsedag, sade han, men då förbjöd hon det, det var synd på de fagra små djuren, och det kunde ju också väcka anstöt i socknen. Pastorn själv värjde bort det med verklig förskräckelse. Men nu fick pojken hållas åt: söka rävarna.

Men modern som sydde vid salsfönstret såg då och då väntande ut på gårdsplanen och tänkte på sextonåringen och hans strävan för det stora fina rävskinnet.

— Stride han för pengar och penningars värde? Frågade hon sig.

— Hur mycket får man för ett stort, oberett rävskind? hörde hon honom fråga arrendatorn en dag inne i köket. — Tror pappa att vi har så mycket som fem rävar här på prästgårdens ägor? Frågade han denna morgon, innan fadern för bort till torsdagsexpeditionen i annexför-samlingen.

— Det tror jag tyvärr ingenting bestämt om alls! svarade pastorn, som redan stod uppe i släden och svepte fällen om sig, men det kan allt hända, och skjuter du fem stycken, lille Esaias, så bli vi dig så tack samma härhemma!

— Ja, jag vill lika så gärna ha dem, jag, svarade pojken. — Om jag finge fem! — Där brann en iver i hans ögon.

Nu var trettondagstjärnan färdig, sydd av gammalt linnetyg, stur stjuddig, överströdd med guldstjärnor, omkring dem konturer och snirklar, utsydda med guldråd, den var finare och mer välsömmad än någonsin en trettondagstjärna brukar vara. Prästfrun spände noggrant fast ståltråden inuti för att hålla tyget från ljuset och provade de spetsiga papp-

mössorna på tvillingarna. — Ni skall bli så fina, så fina, små pysslingar, småpratade hon med pojkarna. — Vad Carolus i fattigstugan skall bli storögd. — Glöm inte, att ni ska bjuda allesammans hit på kaffe i morgon. — Då ska vi spela på pianot för Carolus.

— De vet ingenting om glammande julbjudningar och trettondagstjänster, tänkte hon. Det är dem glädje tillfyllest med stjärnan. — Hon lade upp två bländvita skjortor på bordet och började klistra guldpappersstjärnor över ärmarna.

Då flög dörren upp utifrån den kalla och mörka förstugan, en luftström av vinter och kyla bröt in i salen. — Esaias! ropade småpojken i ett brinnande rop. Pojken, i vadmalrock och med mössan kvar på huvudet, med rinfrost och snö över axlarna, bar framför sig på sina utsträckta armar en stor vintergul rävhane. Obejvrad om snöklackar och bloddropp slängde han sitt byte ned på golvet. — Tvillingarna stodo stumma, överväldigade, tryckta till varandra. Esaias sköt ut hunden genom dörren till köket och beskrev jaktens bragd. — Lyste pojkens ögon av den vilda jaktglädjen och fröjden över bytet? sade prästfrun sig. Nej, han var ganska lugn. — Det är bra, att jag har fått en, men jag borde ha fyra till! sade han. Han lämnade räven där den låg och gick in till arrendatorns, som bodde i flygeln, arrendatorn följde med honom tillbaka in i salen. — Vi måste se till att vi får av skinet med samma och att vi får av det felfritt! sade Esaias gammalklokt. — Det får göras i dag, helgdag i morn.

Arrendatorn rekommenderade Jon i Mogata som den skickligaste hudavdragaren i socknen. Det var en halv mil till Mogata, men Esaias svarade strax: — Jag går dit genast. — Om jag får en bit middag alldeles med samma, mamma, så går jag sen.

Hon gick till köket och ordnade till hans middag, men medan hon gick ut och in, fogade hon ihop invändningarna: Halvmilen till Mogata, pappa pastorn skall vara hemma strax och vet om intet. Mörkret faller om en timme. De små skulle ut med stjärnan, Esaias skulle väl hjälpa dem, som han lovat — se till att stängen kom rätt och hjälpa bära en bit — var han än för stor att gå i papphätta och skjorta? —

Han brukade väl vara hjälpsam mot småbröderna eljest, men nu svarade han ivrigt, snäsigt: — De kan väl reda sig

ensamma! — Det är väl viktigare med räven.

— Ja, men om de tog skinet av i morgon eller i övermorgon likaväl. — Han flammade upp som ett blossande ljus:

— Att få det förstört alltsammans. Det här alldeles ovanligt fina skinet. Hur ska man sen kunna sälja det till en pälsaffär? Fyrtio kronor annars. — Modern lämnade dukningen och stod stilla framför honom: —

— Varför har du blivit så mån om pengar? — Att få pengar? —

— Det är väl alla! Måna om pengar! Och mamma med! — Orden slungades fram kort, vresigt, han rev sin frostiga rock upp från stolen, där han kastat den. Modern hann dock inte svara, förrän han ångrat sig litet redan: — Det vet jag ju för resten inte om mamma är. Men Mamma syr ju och säljer och kokar sylt och säljer — pengar måste ju alla ha. —

Modern lade bordssilvret som hon höll i handen ifrån sig på middagsbordet och skickade ut småpojken i barnkammaren att börja klä om sig till stjärnan. — Orden kunde inte vederläggas, ty sonen var stundom hennes affärsombud i staden och lyfte de arbetslöner, som mannen inte visste om. — Nu övervägde den skyldiga arbeterskan.

— Jag syr och säljer och syltar och säljer, medgav hon. Jag har gjort det i tio år nu, och jag har satt in litet pengar i sparbanken, och pappa vet inte om det. Men jag gör det inte för pengarnas skull, inte för glädjen att samla pengar — det skall du inte tro! och inte gör jag det för min egen skull — jo, kanske om man räknar så, att jag tycker om att arbeta och ha ett mål att få all den myckna tiden här på landet utnyttjad. —

Han var avväpnad redan: — Mamma samlar väl för oss tre! —

Hon stod rak och hög vid salskakeugen, där hon rönt brasan, Esaias tyckte aldrig att han sett henne så högre — och ung på samma gång — och allvarsam. — Jag har inte börjat för dem, de två små, än, sade hon. Jag skall göra det sedan. Nu samlar jag för dig. Jag broderar tyget till en salongsmöbel till ett slott. Det får jag sexhundra kronor för, jag har sexhundra kronor förut. — Du skall få dem en gång. —

Han hade blivit litet rött: — Har mamma tyckt, att det har varit roligt att brodera det då? — Och samla pengarna. — Eljest så vill jag inte ha dem. —

— Ja, jag har tyckt det varit roligt, sade hon — de långa tysta vinterkvällarna här. — Men mest har jag samlat för att ha det till dig, när du stod färdig med studenten. — Jag ville du skulle ha en möjlighet då till att välja din väg framför dig. — Pappa talar om att du en gång skulle kunna bli adjunkt hos kyrkoherden här. — Men jag tycker jag är så bekant med dig nu att jag vet, att härute skulle du inte trivas, sade hon med ett litet leende. För tyst för dig här. —

— Jag är förstas släkt med mamma då! sade han. — Var till samma jag ville börja samla, jag! Därför jag läste läxor-na med tredjeklassisterna i stan, därför jag ville skjuta rävarna härute, kapa ihop vad jag kunde. — Jag ville inte ha det så ödsligt, så ensamt som vi haft det härute. — När jag tagit studenten, vill jag bli informator, resa med ett rikt folk utomlands. —

Hon smålog litet åt den framtida livs-linjen, så barnsligt uppdragen, men högt sade hon: — Ingen vet, vad tiden ger, men jag syr slottsmöbeln färdig till din studentexamen, Esaias, tolvhundra kronor skall jag ha i ordning till dig då.

Han hade slutat sin middag och reste sig från bordet, han klappade henne litet på axeln till tack för maten. Stora, fasta framtidslöften tackar man inte för. Han tänkte säga: — Mamma skall ha dem själv att resa en enda gång härifrån ut i världen. — Men en pojke säger inte något sådant. Lågt och litet tafatt sade han: — Det är väl en miljon stygn Mamma har sytt då. — Jag får läsa med många mer tredjeklassister. — Skjuta många mer rävar. — Men bära jag blir student, ska jag tala om det för pappa pastorn. Det hade förstas Mamma tänkt göra i alla fall. — Till dess kan vi nu sluta vårt svarta förbund, Mamma. —

Han lyfte räven på skuldran för att bära honom ut till kälken utanför verandan. Över gårdsplanen drog ett ljussken förbi, två små vitklädda skepnader lyfte den upplysta stjärnan högt uppåt på stängen och sjöngo ljudigt ut i mörkret:

Ingen dager synes än,
Fast Eder tycks så
Det är den ljusa stjärnan,
Som före dagen plägar gå.

Eldbe-gängelse

*

"I kvinnor, — ett allvarsord! Bären eldbegängelsens tanke in i Edert hus och Edert hem! Förkunnan den i Eder vänkrets, vinn den för densamma dem av Edra medmänniskor, som ännu stå kalla och ointresserade för vår sak. Om Ni med Edra varma hjärtan, Eder vältalighet, taktkänsla och energi uppträdde som värvare och medhjälpare, då kommer nytt och mäktigt liv in i vår rörelse."

Dessa ord ha för femton år sedan skrivits av Else Dormitzer Dorn i Tyskland. Där ha de säkert haft åsyftad verkan, eldbegängelsetanken bäres där fram av en mäktig folkrörelse.

Men vad göra de svenska kvinnorna? De som arbeta för eldbegängelsens stora idé, säge gärna att kvinnorna verkade litet mera än de göra för att hjälpa dem. De tänka, att alla kvinnor hava en viss plikt att utsträcka sitt intresse för det liv, de burit sitt vitt hjärta, till att även omfatta de döda.

Det kan icke tänkas, att man i alla tider fortfar att nedlägga de döda i gravar. Jordbegravningen är ett mitt i civilisationen kvarglömt barbari. Den ger en förgiftad udd åt döden, som annars icke finns i den. Döden kommer till människorna och låter dem se en skymt av evigheten. Ingen av livets tragedier nalkas oss i större majestät än han. Men allt annat än majestätiskt är nedgravandet av den döde i jorden. Det vittnar om förtvivlan och ger sedan näring åt ännu mera förtvivlan. Men över eldbegängelsen vilar en storslagenhet, som är släkt icke alls med förtvivlan utan med minne, tro och hopp.

Här är "en sak utan tadel", en stor idé att arbeta för, vilken inga andra fiender har än felaktig syn på liv och död eller endast rena trögheten eller okunnigheten. Den är en allas angelägenhet. "Bären eldbegängelsens tanke in i Edert hus, och Edert hem! Förkunnan den i Eder vänkrets, vinn den för densamma dem av Edra medmänniskor, som ännu stå kalla och likgiltiga för vår sak!"

Oscar Övden.

Äntligen ett viktigt steg framåt

Steriliseringsfrågan har glädjande nog förts ett steg närmare sin lösning. Socialministern har nämligen tillkallat fyra sakkunniga med uppdrag att verkställa utredning och utarbeta förslag till lagstiftning angående sterilisering i vissa fall av sinnesslöa, sinnessjuka och fallandesjuka.

I de riktlinjer, som socialministern anvisat för utredningsarbetet, framhålles, att lagstiftningen i första hand kan tänkas gälla de grupper av människor, som enligt nuvarande lagstiftning drabbas av äktenskapsförbud.

Frågan om i vilken utsträckning ett ingripande bör vila på frivillig grund eller kunna framtingas genom lag och vilka garantier, som i så fall skola uppställas, kommer givetvis att klarläggas genom utredningen.

De nu tillkallade sakkunniga äro häradsordföring Lindstedt samt professorerna Essen-Möller, Sjöwall och Wigert.

Ett försök.

I England har slutligen — efter alla försök och trevare under 1½ år — en inbjudan till en konferens angående samarbete mellan företagare och anställda inom industrien, itfärdad av 24 ledande arbetsgivare, antagits av Fackföreningskongressens verkställande utskott.

Dock tycks *koldistrikt*en, där frågorna fortfarande äro mest brännande, stå utanför.

vilka båda stå på höjden av sin skaparkraft och mitt i sin rikaste skapartid, går tanken till en som tidigt skördats av döden men lever så starkt, som konstnären kan leva i sitt verk, Harriet Lövenhjelms. Hennes verk är fragmentariskt, ofullbordat, men det har det ursprungliga och personliga märket. Den själens frihet, som andra söka nå under kamp och kval, synes hon i början ha realiserat liksom på lek. Hon var sig själv så helt och suveränt, som människor sällan ha möjlighet eller mod att vara det. Hon ritade och målade och skrev vers — allt med samma skälmska, graciösa, en smula nonchalanta frihet och överlägsenhet. Hon skapade sig o begränsade "lätsdomärer", fantasivärldar, där hon förde spiran med oinskränkt makt och gäckande lekfullhet. Hon kunde allt vad hon ville, men hon slapp tvånget att vilja strängare, hårdare, intill dess sjukdomen kom och kastade sin skugga över hennes liv. Åren 1914 — 1918 voro en ständig kamp mot sjukdomen. Känslan av att stå inför det ofrånkomliga, döden, gav åt hennes själ ett starkare tvång att söka kraft och frihet gentemot ödet, och hon fann det dels i en tapper humor, dels i en egenartad, halvt traditionsbestämd och nedärvd, halvt fantasipräglad religiositet, för vilken hon funnit sållsamt gripande uttryck:

Blir Gud Faderns stenhjärta aldrig så mjukt
att han lyssnar i nåd till min träng-tan?

Jag har inte kraft att begära,
jag äger ej rätt till att få.
För din sons, Herren Jesu Christi skull
giv mig, ack giv mig ändå!

Du milde Jesu, som står så skön
och blek på din faders sida,
bed för mig, bed att han hör min bön,
du, som ömmar för alla som lida!
Jag har inte kraft att begära,
jag äger ej rätt till att få.
Bed för mig, bed hos din Fader,
bed att jag får ändå!

O Christe. När du på jorden gick
bland oss, som i skuggor vandra;
Säg, om du ville, vad inte du fick?
Bar du lust och kval som vi andra?
Jag har inte kraft att begära,
jag äger ej rätt till att få.
Du milde och nådige Christe,
kan du, säg, kan du förstå?

Ej mindre gripande äro de sista dikterna, samlingen innehåller. Många kunna väl redan utantill: "Är jag intill döden trött." Och inför den näst sista dikten i samlingen har man en känsla som inför ett helgat rum. Man säger ingenting om den, man tager den blott in till sitt hjärta.

Tag mig. — Håll mig. — Smek mig sakta.

Famna mig varligt en liten stund.
Gråt ett grand — för så trista fakta.
Se mig med ömhet sova en blund.
Gå ej från mig. — Du vill ju stanna,
stanna tills själv jag måste gå.
Lägg din älskade hand på min panna.
Än en liten stund är vi två.

I natt skall jag dö. — Det flämtar en låga.
Det sitter en vän och håller min hand.
I natt skall jag dö. — Vem, vem skall jag fråga,
vart jag skall resa — till vilket land?
I natt skall jag dö. — Och hur skall jag våga?

I morgon finns det en ömkansvärd och bittert hjälplös stackars kropp, som bäres ut på sin sista färd att slukas av jorden opp.

På grund av telegrafiskt meddelande att Dr. Hede Bergman, Berlin, insjuknat

UPPSKJUTES
S. K. C. F. K:s
(Svenska kvinnors Centralförbund för Fysisk Kultur)

Riksmöte
till Söndagen den 5 februari 1928

Samma lokal och tider.

En annons

i TIDEVARVET träffar den publik Ni söker. Annonsera i vår tidning.

Nya former för arbetarskydd

Forts. fr. sid. 1.

mindre olämpliga bostadsvåningar. Med avseende på renligheten tillämpas förbättrade metoder. Ventilationen blir bättre tillgodosedd. Dammugning kan nu göras på ett helt annat sätt effektivt. För inte så länge sedan kunde man t. ex. i ett linspinneri ofta inte se längre än ett par meter framför sig för det täta lindammets skull. Nu är där rent och luftigt. Förståelsen för hygienens krav har allt mer trängt igenom även om här mycket återstår att göra.

Men — där är ännu ett stort men, det finns svårigheter och olägenheter, som följa det industriella arbetet, som inte kunna klaras av med bestämmelser om skydd mot olycksfall och ohälsa. Det är de vägar man här håller på att treva sig fram till som jag skulle tala om.

Behovet att finna dessa vägar har framträtt i samband med behovet att öka produktionen. Amerikanerna med sin brist på arbetskraft började, men kriget med dess krav på en oerhörd produktion, där man måste driva upp den mänskliga uthålligheten och arbetsprestationen till det yttersta, blev läromästaren, som tvingade fram studiet av den mänskliga arbetsmekanismen.

Det visade sig då, att det var inte blott de påtagliga farorna eller kraftansträngningarna, som verkade slitande och förstörande på denna mekanism utan mycket subtilare och svåråtkomligare saker. Så uppkom det nya studiet av den s. k. indu-

striella tröttheten och en helt ny vetenskap, *arbetsvetenskapen*, såg dagen. Sålunda ha de flesta industriella länder upprättat vetenskapliga institut, där arbetsundersökningar företagas med olika metoder. Att dessa undersökningar många gånger kan mötas med misstroende från arbetarnas sida har nog berott på, att man till att börja med använt olämpliga metoder. Sålunda har den tayloriska tidstagningen väckt mycken ovilja. Hans medarbetare Gilbrette använde sig istället av kinematografen för sina rörelsestudier. Genom sådana rörelsestudier kan man studera icke blott de rörelser, man utför vid ett arbete, utan även påvisa trötthet och opraktiskt arbetande maskiner, dåliga sittplatser o. s. v.

Genom att studera olika sakers och förhållandens inverkan på arbetsresultatet — the output, har man fått uppmärksamheten riktad på belysningens betydelse, vikten av vita väggar, tvättade fönster, god temperatur, lämpliga raster m. m.

Från detta har man kommit till vad som kallats 24 timmars-situationen, d. v. s. lust- och olustkänslors inverkan på arbetskapaciteten, ett erkännande av att den mänskliga arbetsmekanismen är beroende av människans individuella förhållanden.

Här träder erkännandet in av de s. k. välfärdsanordningarnas betydelse i produktionen. Vad som har ansetts som pjask och onödig filan-

tropi får nu en rent arbetskonomisk betydelse. Härav följer också vilken viktig uppgift, som vilar på personalkonsulenterna och på en del arbetsplatser har man också hela personalavdelningar.

Det gäller att ge den individuella människan rum och utvecklingsmöjlighet, om man skall nå det bästa resultatet. Detta gör man ej blott genom att med skyddsanordningar skydda henne för olycksfall och genom hygieniska anordningar för ohälsa. Man måste angripa svårigheterna in i själva roten d. v. s. bekämpa även den industriella tröttheten. För detta fordras ett rationellare ordnande av arbetet i alla dess detaljer men också ett tillgodoseende av människan såsom människa. Man måste återge henne intresse, ansvar, samhörighetskänsla med företaget.

Själva mekaniseringen har drivit fram sin motsats, och liksom löpt linan ut. Till arbetarskyddet i sina yttersta konsekvenser hör sålunda också ungdomens uppfostran, ledningens skolning, arbetarnas medansvar och Safety-first- (säkerhet först) rörelsen.

Men alla dessa olika saker har vid sidan av sin verkan till skydd för individen och till höjande av produktionen också sin indirekta inverkan på den industriella freden. Slitningar på arbetsmarknaden ha ofta ekonomiska orsaker, men bottna också ofta i sådana olustkänslor, som kunna bekämpas genom alla dessa olika former av arbetarskydd. Arbetarskydd i dess vidaste bemärkelse blir därför ett fredsarbete.

Beprövad skicklighet

När försvarsdepartementet för åtskilliga år sedan fick civila representanter vid konungens rådsbord, betraktades denna s. k. reform med mycken misstro av militärerna själva, och de göra det kanske alltför. Läkarna vill heller inte ha en laicus, en lekman, i spetsen för den medicinska förvaltningen. Allt är så bra som det är. Det har både Medicinalstyrelsen och Sveriges Allmänna Läkarförbund sagt, och att apotekare och veterinärer icke insett den sekellånga fördelen av att ha läkare över sig är ju en svart otacksamhet. De sjuka äro ej tillfrågade. De sakna fackförening. De kunde kanske annars falla på den idén, att medicinalverket är till för deras skull, för den allmänna folkhälsans skull och läkarna en grupp av arbetare i den stora vingården. Men där ges också många andra viktiga grupper med helt andra utgångspunkter, arbetssätt och traditioner.

Många socialhygieniska problem torna upp sig vid horisonten. Och säga vad man säga vill om Sveriges läkarkår — de ha många utmärkta egenskaper — men socialt tänkande, socialt kännande, det är icke deras starka sida.

Att det gives lysande undantag förnekar ingen. Förvisso skulle ett av de läkarnamn, professor Sjöwall, som nämnts i samband med chefsbyte i medicinalstyrelsen, vara höjt över tvälan. Men icke på grund av den medicinska graden eller den suggererande professorstiteln, utan därför att social kunnighet, ansvarskänsla och vidsynthet förenas med administrativ skicklighet hos en medicinsk bildad man.

Vi hålla därför med byråchefen i medicinalstyrelsen, von Dardel, som anser att styrelsens chef skall ha ådagalagt beprövad skicklighet inom området för styrelsens verksamhet. X-Ray.

Lösaktighet är trældom, men frihet är att lyda samvetets lagar som är långt mera bjudande och stränga än någon mänsklig lag och långt mera nogräknade. — Den primitiva könsdriften bör liksom hunger behärras och regleras av människan själv, icke av juridiska lagar. Jag kommer att försöka att bevisa att sådan självtukt människor emellan icke är omöjlig. — Det är mitt stora mål i livet att såvitt möjligt väcka den inre rösten hos unga människor, som jag får med att göra, och såvitt möjligt ersätta vad som blivit försummat i deras barndom. Och eftersom ungdomen är böjlig och mottaglig för intryck har det lyckats mig över förväntan.

Intet äktenskap i dess nuvarande form garanterar åt barnen föräldrarnas beskydd. Det ligger ingen sådan trollformel i kontrakt eller ceremonier. Däremot finns den i en öppen och ärlig kärlek mellan kroppsligt och andligt sunda föräldrar, vare sig de är lagligt vigda eller ej.

Och eftersom detta är sant, borde vi komma bort från de lagar som fördömer sådana föräldrar och hindrar dem att få barn.

Detsamma kan sägas om de lagar, som förbjuder födelsekontroll och därför befördrar avkomma från degenererade män och kvinnor, som varken önskar att få barn eller är i stånd att sörja för dem.

Dessa lagar går ut ifrån att avhållsamhet är det enda tillåtliga medlet mot för många barn. Som om avhållsamhet någonsin kommer att kunna tjäna detta ändamål eller någonsin har gjort det.

För någon tid sedan väckte familjen Smiths historia stor uppmärksamhet i Denver. Fadern var en ovanligt samvetsgrann man, men utan större självständig tankeförmåga. Hans själösörjare hade sagt honom att födelsekontroll var syndig och det enda hederliga medlet mot för många barn var avhållsamhet. Det blev snart för mycket. Det gick inte att effektivt praktisera avhållsamhet och därför kom Smith upp till oss för att få upplysning om preventiva medel. Det hade vi icke rätt att ge honom utan jag skickade honom till en läkare, som av fruktan för lagen avböjde att hjälpa honom. Varpå Smith själv löste spörsmålet genom att begå självmord.

Det viktigaste argumentet mot födelsekontroll är att gift folk kommer att vilja ha för få barn av bekvämlighet, och att de ogifta helst vill undgå att få några alla.

Värför misslyckas så många i materiellt avseende fullkomliga hem att ge de barn, som där satts in i världen, vägladande ljus och smak med i livet. Sakerligen därför att de äga allt utom den kultur, som de anse sig äga. Vad ha dessa konventionella hem att ge sina barn? Vilken andlig mat och dryck ha de bjudit dem? Vilka heliga gemensamhetsmåltider för fritt utbyte ha vårdats inom hemmets heliga frihetsvärld?

Vad vi behöver är en kultur, som skulle komma de enskilda människorna att se, fast och klart som vid ett inre ljus, hur nödvändigt, möjligt, praktiskt utförbart och även lätt det vore att bli trogen de

mänskliga krav, som ofrånkomligt måste genomtränga de rent primitiva kraven.

Det är relativt lätt för en brandsoldat, som är uppfostrad till sitt yrkes kultur, att våga sitt liv för att rädda människor ur en brinnande byggnad. Han uppfostran har givit honom denna kultur, denna inre syn, som kommer honom att inte ett ögonblick tveka om den rätta handlingen, som gör det möjligt och ofrånkomligt att göra saker, som går stick i stäv mot hans primitiva självbevarelsedrift. Och ändå är brandsoldater alldeles vanliga människor med alla vanliga svagheter på de områden, där deras uppfostran har varit mindre noggrann.

När Kung Lear sade om Cornelia: "Hennes röst var alltid mjuk, mild och låg", så gav han mitt under studentens fruktansvärda kval uttryck för en outrotlig personlig vana och smak. Och säkerligen talade Cornelia just som hon gjorde — just av samma anledning! — Det är sådana små ting, som smycka livet i alla dess förhållanden. På samma sätt skulle en verklig uppfostran kunna göra släktlivet till en den skönaste av livets sidor. Människorna skulle kunna utveckla sin smak att välja rätt väg då lagar och sedvänjor upphört att förvränga.

Men vilken säkerhet gives att det är den högsta måttstocken som man kommer att mäta efter, den äldaste hållningen, som blir vana? Är den enskildes fria omdöme nog? Nej, det tror jag icke. Någon fastslagen, frivilligt åntagen form måste utarbetas, som en kompromiss mellan individens uppriktiga, orädda och obundna omdöme å ena sidan och å den andra viljan att fördomsfritt överväga och respektera vad som av de många kan bli accepterat som det bästa, mögnaste och sundaste, som framgått av släktets erfarenheter och tankar.

Ur detta skulle kunna framgå en fastare inre moralisk nerv hos släktet och den grund för släktlivets samhälleliga sida, som nu så bittert saknas.

Ben Lindsey: The Revolt of Modern Youth. Boni & Liveright, New York 1925. Något förkortad dansk upplaga: Moderne Ungdoms Oprör. E. Jespersens Frolag, Köpenhamn.

Ungdomens uppror

Några citat ur Ben Lindsey's bok

För en tid sedan kom en ung flicka från en av stadens bästa skolor upp till mig för att begära råd. Hon sade, att hon inte kunde vända sig till sina föräldrar, ty de skulle alldeles säkert bli från vetet, om hon bara antyde den sak hon ville tala med mig om. Hennes far hade varit förmögen men hade förlorat sina pengar, och hon hade blivit tvungen att sluta skolan för att ta en plats. Hon hade emellertid sagt upp sig från den, och nu var det en förmögen man, som hade föreslagit henne att bli hans älskarinna. Hon frågade mig, vad jag tyckte. Skulle hon gå in på föreläget eller skulle hon söka en annan plats?

Allt talade hon om lika lugnt, som om hon hade rådgjort med sin mor om valet av en klänning.

Ni förstår väl, sade hon, att jag inte kan tala med föräldrarna om detta. De skulle bara störta upp och bli rasande. Och det skulle aldrig bli tal om att dryfta saken, och det är just det jag vill. Jag tycker, att det är mycket som talar för, att jag skulle kunna ta emot detta anbud, utan att jag därför behövde bli sämre än jag är.

Jag svarade henne, att hon hade all rätt att få dryfta saken och sedan själv besluta, men att jag, eftersom hon var minderårig, i kraft av mitt ämbete kunde förbjuda henne en sådan förbindelse. Det ville jag emellertid inte göra, men jag tyckte att vi skulle granska litet närmare vad hon tänkte inlåta sig på.

Vi talade om saken och jag visade henne faran i en sådan förbindelse. — Gör inte något oöverlagt — sade jag till slut — men gå hem och tänk på saken. Kom så igen till mig, när du har beslutat dig, och om du mot mitt råd håller fast vid mannen, så lita på att jag skall knäcka halsen på honom, om han inte behandlar dig väl.

Hon tackade mig och gick, och efter någon tid kom hon tillbaka och berättade, att hon avslagit hans anbud. Nu är hon en lycklig hustru och mor.

Jag har fått brev ifrån henne, där hon tackar mig för den gång jag förde henne på rätt väg och säger, att hon aldrig skall

glömma det förstående sätt, på vilket jag tog upp saken.

Jag är lika bekymrad som de flesta andra människor över den "lösaktighetsström", som sköljer över oss. Men det som mest oroar mig är orsakerna till den och det svåra botemedlet. Orsakerna måste sökas i den äldre generationens grundmurade övertygelse, att vissa nedärvda vanor och sedvänjor inte är människopåfund utan eviga sanningar. Alla öberättigade försök att sätta ungdomen under en föregående tids förmynderskap har försäkrat att tusental av unga människor skjuter över målet i sin blinda iver att befria sig. Låt oss ge våra unga män och flickor rätt till att handla fritt under förstående vägledning, så att de inte få någon känsla av band och bojor, så bli de måttliga; de kommer att vänja sig att bruka sitt förstånd och våga varje ny idé med ansvars känsla.

Samhällets organiserande makter är konservativa. Det är deras uppgift. Att upprätthålla det bestående berättigar deras existens, och det gör ingen skillnad om det bestående händelsevis vilar på en lögn.

Sanningen raserar alltid det bestående. Allt vad vi kallar fastslaget och säkert fejar den undan som spånor i universums ström.

Att våra dagars ungdom gör misstag oroar mig men inte i särskilt hög grad. Att den är ärlig stärker och gläder mig. Där kommer den med sina bilar, sina telefoner, sina galenskap, sina nöjen och sitt oförblommerade förakt för våra gamla lergudar, och det inger mig hopp.

Sonja var en ovanligt begåvad flicka, tog studenten bara sexton år gammal och kom därefter till universitetet i en annan stad.

Helt kort sedan hon hade börjat sina studier blev hon sjuk och fick söka läkarhjälp. En läkare sade henne att hon skulle få ett barn. Sonja blev utom sig och med första tåg för hon tillbaka

till Denver och kom upp till mig. Då jag föreslog henne att anförtro sig åt sin far blev hon alldeles ifrån sig. — Han är ortodox jude, sade hon, han kommer att förbanna mig och driva mig ut ur huset. Han kommer att spotta på gång mitt namn nämnes och förbjuda mor och småsyskonen att ens tänka på mig. Det är omöjligt. — Näväl Sonja, sade jag, då blir du en av de första, på vilken jag får tillämpa Colorados nya lag, som bemyndigar min domstol att försträcka en mor pengar både före och efter barnets födelse.

Jag har aldrig sett ett ungt människobarn bli så nedbruten av sorg och förtvivlan, som Sonja blev under de följande månaderna. Hon fick sitt barn och vi måste ta det ifrån henne för att rädda henne från upptäckt.

De pengar hon fick från staten räckte inte till barnets underhåll, och en dag upptäckte jag, att hon hade funnit en metod att ta pengar ur sin fars affärskassa utan att bli upptäckt. Dithän hade skrällen för fadern och för social fördömelse drivit henne!

På den punkten står Sonjas sak för ögonblicket. Vad som kommer att ske kan jag inte förutse. Jag vet bara att jag kommer att värna Sonja mot samhällets förföljelser så länge jag kan och hon skall ha all tänkbar hjälp som jag kan skaffa henne.

Det är inte längre sedan än i går, som hon helt ödmjukt kom hit upp och bad att få tala med mig i enrum.

— Vad önskar du barn? sade jag.

— Inte något särskilt, svarade hon och ögonen blev fulla av tårar. Men jag var så förtvivlad och ville bara gärna höra Er säga ännu en gång att jag inte är fördärvad och att alltsammans kan bli bra igen.

Varför har jag så mycket mera att göra med flickor än med pojkar? Bortsett från det faktum att flickans andel i sådana frågor som det gäller vid min domstol alltid är mera dramatisk och intressant, så är det ett faktum att pojkar jämförelsevis föga spenderar någon eftertanke på dessa saker. Med flickorna är det annorlunda. En flickas beslut är av betydelse både för henne själv och för släktet, och det vet hon alldeles instinktvis.



**Sjukvårds-
och
Förbandsartiklar**

Kirurgiska Gummivaror, Bandager alla slag, Elektriska Hörapparater, Induktionsapparater, Åderbräcksstrumpor, Bräckband, Ryggställare, Grossesskorsetter och Gördlar, Brösthållare, Lungskyddare, Sköjkkannor, Liggdynor, Dambindor, Barnvårdsartiklar alla slag m. m. Besök eller tillskriv oss. Illustrerade kataloger gratis.

Magasin Special
Vesterlånggatan 88
(Ingång i Passagen)
Birger Jarlsgratan 9
STOCKHOLM